

дав парламент і навіть уклалися дрібні торговельні угоди. Деякі міські собори були настільки великими, що все міське населення, яке збиралося в одному соборі, не могло його заповнити. Біля собору зазвичай розташовувалися торговельні ряди. Ще готичний храм відіграв роль монументальної Біблії, де вітражі та розписи стін зображують біблійні сюжети, тобто мають освітнє значення.

Архітектура готики має обширний обсяг символів, що добре показує тодішнє уявлення людей про навколишній світ. Готична троянда і загалом готична архітектура мала своє значення у суспільстві як місце споглядання естетичного й надприродного, а оскільки на вітражах та стінах храмів часто зображувалися біблійні сюжети, то важливість готичного храму як місця для виховання душі теж має своє значення.

Джерела та література

1. Тимофієнко В. І. Готична троянда в архітектурі. *Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття* / Академія мистецтв України; Інститут проблем сучасного мистецтва. Київ: Видавництво Інституту проблем сучасного мистецтва, 2002. 472 с.

2. Panofsky E. Gothic Architecture and Scholasticism. Latrobe, Pennsylvania: The Archabbey Press, 1951. 174 p.

Головченко Яна

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ІСТОРІЯ ЖІНОЧОГО РУХУ ЗА ПРАВА: ОЛІМПІЯ ДЕ ГУЖ

Ключові слова: Олімпія де Гуж, боротьба за права жінок, ідея рівності, Декларація прав жінки і громадянки 1791 р.

Keywords: *Olympe de Gouges, the struggle for women's rights, the idea of equality, the Declaration of the Rights of Women and of the Female Citizens of 1791.*

Вплив епохи Просвітництва глибоко закарбувався у французькому суспільстві. Відомі письменники та філософи – Вольтер, Жан-Жак Руссо, Дені Дідро – своїми творами поширювали ідеї рівності, гуманізму, раціоналізму, панування розуму над релігією, критики деспотизму. Прагнення до суспільної освіти широко приймалися як французькими інтелектуалами, так і простим народом, створюючи нову систему цінностей. Центральним елементом цієї системи стали природні права людини, отримані від народження, невід’ємні права на життя, свободу слова, віросповідання, власність. Під час Французької революції 1789–1799 рр. природні права стали основою для правових актів, як-от Декларація прав людини і громадянина 1789 р. та першої французької Конституції 1791 р. Боротьба за забезпечення існування цих прав стала провідним гаслом революції, вони вбачалися фундаментом до подальшого розвитку держави.

Незважаючи на стрімке поширення ідей революції, її принципи стосувалися далеко не всіх. Статус жіночої половини суспільства був дуже низьким, жінки не мали права голосу, не могли займати посад в уряді, не мали рівноцінної чоловікам освіти та рівних умов праці. Більшість жінок залежали від своїх чоловіків чи родини. Водночас участь жінок у буржуазній революції відслідковується ще на

початку революційних заворушень. Варто зазначити, що революція в очах недоволеного суспільства означала можливість покращення свого становища, побудованого за новими принципами, і жінки не становили винятку. У жовтні 1789 р. понад 8 000 жінок, вимагаючи хліба, попрямували до Версалю. Жінки чи не вперше усвідомили себе силою, здатною захистити своє життя й життя своїх дітей [4, 18]. Після прийняття Декларації жінки вимагали свого представництва в парламенті, проте їхні вимоги залишились нереалізованими, а Конституція 1791 р. зарахувала їх до «пасивних» громадян, залишивши без права голосу [3, 169].

Такий розвиток подій викликав обурення та бажання діяти серед освічених жінок. Одна з них, Олімпія де Гуж, присвятила своє життя боротьбі за рівні жіночі права та можливості для жінок стати повноправними громадянками своєї країни. Олімпія почала свою письменницьку діяльність із 1770-х рр., видавши п'єсу «Поневолення негрів», де засуджувала рабство та дотримувалась аболіціонізму – руху за скасування рабства [1]. У своїх надзвичайно сміливих поглядах вона дотримувалась чітких принципів, засуджувала жорстокість революції, виступала проти смертної кари. Останнє особливо зашкодило її діяльності: як представниця жирондистської партії, вона не схвалювала рішення про страту короля Людовика XVI, чим нажила собі ворогів серед революціонерів. Олімпія була учасницею «Соціального клубу» Софі де Кондорсе, де познайомилася з багатьма інтелектуалами того часу, і сама мала змогу висвітлювати свої погляди.

Найвідоміша праця Олімпії – Декларація прав жінки і громадянки 1791 р., що стала відповіддю на Декларацію прав людини і громадянина. У гаслі «Усі люди народжуються і залишаються вільними і рівними в правах» її обурило слово «люди», що звучить французькою як *«les hommes»*, тобто «чоловіки». Вона кинула виклик патріархальному суспільству, проголосивши, що жінка – *«femme»* – теж людина, а тому і вона має право на повноту цивільних прав і свобод нарівні з чоловіком [2, 148]. Вперше в історії була озвучена ідея рівності жінок і чоловіків перед законом. Цей твір мав іронічний характер, аби викрити усі недоліки Французької революції, а точніше, її наслідки, які мали би забезпечувати гендерну рівність. У ньому говориться, що: «Ця революція вступить в силу тільки тоді, коли всі жінки стануть повністю обізнані про їх жалюгідний стан, а також права, які вони втратили в суспільстві». Де Гуж розширила шосту статтю Декларації прав людини і громадянина, що проголосила права громадян брати участь у формуванні законів, щоб: «Усі громадяни, включаючи жінок в рівній мірі мають бути допущені до усіх державних установ, офісів і занять залежно від їх потенціалу, а також без будь-яких інших відмінностей, ніж їх чесноти і здібності» [6, 34].

Декларація справила неабияке враження на суспільство, особливо підняті в документі питання стосовно шкоди від ігнорування і недопущення жінок до майже всіх сфер політичного та суспільного життя та чоловічий шовінізм, який «є причиною національного нещастя і морального розкладання». Саме Олімпії де Гуж належить відомий вислів: «якщо жінка має право зійти на ешафот, то вона повинна мати право піднятися і на трибуну» [5, 192].

Діяльність де Гуж була припинена у 1793 р. після публікації нею памфлету «Три урни», в якому вона описала своє невдоволення репресіями якобінців проти жирондистів. Ця публікація призвела до її арешту та страти. Перед тим Олім-

пія була змушена самотійно захищати себе в суді, оскільки їй навіть не дали дозволу мати адвоката. Однак боротьба Олімпії де Гуж не була марною.

На жаль, жінкам-революціонеркам не вдалось отримати бажані права та рівності, проте, їхня боротьба за реалізацію власних свобод свідчить про глибокий рівень розуміння свого становища і бажання розвитку революційних принципів, які були б дійсно рівними для обох статей. Постаць Олімпії де Гуж є надзвичайно важливою, її роботи досі залишаються актуальними, а їх вплив пробудив дискусію та став поштовхом до змін становища і розуміння жінки в суспільстві.

Джерела та література

1. Видиборець В. Авторка «Декларації прав жінки громадянки». *Гендер в деталях*. URL: https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/vplyvovi_svit/avtorka-deklaratsii-prav-zhinki-i-gromadyanki-134982.html
2. Гордєєва І. В. Проблема гендерної рівності в модерну добу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 07 Релігієзнавство*. 2016. Вип. 36(49). С. 143–152.
3. Євтушенко О. С. Олімпія де Гуж і боротьба жінок за свої права у Франції XVIII століття. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: тези VII Міжнародної наукової Internet-конференції студентів та молодих вчених. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. С. 168–170.
4. Заїка А. А. Ідея рівності жінки і чоловіка: історичний аналіз (новий час – новітня історія). *Jurnalul Juridic național: Teorie și Practică*. 2022. Вип. 1(3). С. 17–20.
5. Погоріла Л. Гендерний аспект політичної діяльності. *Studia politologica Ucraino-Polona. Політична культура та ідеологія*. 2012. Вип. 2. С. 191–195.
6. Ціпцюра Т. М. Боротьба за рівність та права жінок: історичний розвиток і сучасність. *Електронний репозитарій НАВС. Матеріали наукових заходів. Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти*. 2015. С. 33–36.

Ахновський Денис

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ВІДОБРАЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СПОРЯДЖЕННЯ ТА ОЗБРОЄННЯ НА КАРТИНІ ЯНА МАТЕЙКО «БІТВА ПІД ВАРНОЮ»

Ключові слова: живопис, військове спорядження, Матейко, Варна.

Keywords: painting, military equipment, Mateyko, Varna.

Вивчення творів батального жанру є дуже важливим, оскільки картини відображають ставлення людства до важливих історичних подій і великих битв минулого. Ян Матейко є яскравим представником польської інтелігенції дев'ятнадцятого сторіччя, одним із найталановитіших майстрів пензля, автором багатьох батальних полотен. Найчастіше в його картинах представлені сюжети з історії Речі Посполитої.

Дослідження було виконане за допомогою візуального аналізу художнього полотна та зіставлення намальованих предметів екіпірування з їх реальними прототипами. Під час проведення дослідження головним джерелом була безпосередньо картина Яна Матейка, але також були використані й наукові праці до-